

Asia: VN/23098/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta.

Demokratian episteeminen toimintakyky algoritmien aikakaudella (DECA, <https://www.decatutkimus.fi/>) -monitieteinen tutkimuskonsortio tutkii yhteiskunnan tiedollisia järjestelmiä, käytänteitä ja ongelmia yksilöiden, instituutioiden ja digitaalisten infrastruktuurien tasoilla. Sitä rahoittaa Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN). Kiitämme mahdollisuudesta lausua kantamme tässä asiassa.

Eurooppalainen medianvapausasetus ja muutokset Yle-lakiin

EU:n medianvapausasetuksen perusteella julkisen palvelun medioilla on erityinen rooli varmistaa kansalaisten pääsy monipuolisten sisältöjen pariin. Julkisen palvelun mediat tarjoavat asetuksen mukaan foorumin julkisille keskustelulle. Asetuksen keskiössä on toisaalta varmistaa julkisen palvelun medioiden riippumattomuus, mutta myös rahoitus ja muut resurssit.

Medianvapausasetuksessa esiin nostetut seikat muodostavat laatuvaatimuksen, joka vaikuttanee tulevaisuudessa EU-oikeuden tulkintaan julkisen palvelun medioita koskevissa tapauksissa. Tässä mielessä Suomessa tehdyt lakimuutokset, rahoituksen leikkaus ja erilaiset muut prosessit ovat heikentäneet julkisen palvelun mediana toimivan Yleisradion toimintaedellytyksiä.

Parlamentaarinen valmistelu

Hallituksen esityksessä korostetaan medianvapausasetuksen kohtia riittävästä rahoituksesta ja resursseista. Esityksessä vedotaan vakiintuneeseen tapaan parlamentaarista valmistelusta, joka esityksen mukaan takaa asetuksen mukaisen riittävän ja ennakoitavan rahoituksen. Rahoituksesta päättää kuitenkin eduskunta ja Suomessa on pitkä enemmistöhallitusten perinne, jolloin hallitus voi koska tahansa poiketa vakiintuneesta tavasta. Suomen oikeusjärjestelmässä vakiintunutta tapaa ei voida pitää riittävänä takeena ja medianvapausasetuksen vaatimusten täyttämisenä.

Hallintoneuvoston rooli

Vastaavasti vakiintuneen tavan mukaan Yleisradion hallintoneuvosto vastaa eduskunnan voimasuhteita, jolloin enemmistöhallituksella on aina enemmistö hallintoneuvostossa. Esityksen mukaan hallintoneuvostosta tulisi medianvapausasetuksen tarkoittama riippumaton valvontaelin, vaikka hallintoneuvoston enemmistön muodostavat todennäköisesti hallituspuolueiden kansanedustajat. Hallintoneuvostoa koskevan 5 §:n yhteydessä voitaisiin edellyttää kaikkien eduskuntapuolueiden edustusta. Samoin eduskunnalla on enemmistön perusteella mahdollisuus valita hallintoneuvostoon kenet tahansa 5 §:n ehdot täyttävä henkilö, joiden riippumattomuudelle ei aseteta vaatimuksia.

Poikkeusolot

Yleisradiolle ollaan antamassa tehtävä hoitaa tiedonvälitystä poikkeusoloissa. Tehtävä on ristiriidassa juuri tehtyjen Yleisradion leikkausten kanssa.

Avoimuus

Yleisradion avoimuusveloitteet ovat periaatteessa kannatettavia toimia, joilla vahvistetaan julkisen palvelun median legitimaatiota ja verovarojen käytön seuranta. Esityksestä ei kuitenkaan käy kovin selkeästi ilmi, että onko kyse merkittävästä muutoksesta suhteessa aiempaan ja kuinka Yleisradion veloitteet ovat suhteessa yhtiö- ja pörssisääntelyn piirissä oleviin kaupallisen median yrityksiin. Parlamentaarisen Yle-työryhmän ja Yle-lain muutosesityksen perustelujen perusteella jää epäselväksi, mitä sellaisia puutteita tai ongelmia Ylen talouden avoimuuden ja läpinäkyvyyden suhteen on, jotka edellyttäisivät uutta lakiperustaista veloitetta.

Yle-lain muutosesityksen mukaan ”...Yleisradio voisi edistää toimintansa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä esimerkiksi avaamalla yhtiön osasto- ja yksikkökohtaisia kustannuksia nykyistä laajemmin, erittelemällä nykyistä yksityiskohtaisemmin yhtiön henkilöstökulut sekä sisältöjen, jakelun ja digitaalisen palvelukehityksen kustannuksia”. Ei ole kuitenkaan selvää, miten lainmukaisia nämä toimet käytännössä olisivat, koska, kuten esityksessäkin todetaan, Ylen talouden avoimuutta rajoittavat useat muut säädökset.

Tällä hetkellä Ylen talouden avoimuutta ja läpinäkyvyyttä edistetään jo muun muassa Ylen hallintoneuvoston vuosittaisessa kertomuksessa eduskunnalle sekä Ylen vuosittaisessa valvontaraportissa Liikenne- ja viestintävirastolle. Ylen hallintoneuvostolla on jo nyt velvollisuus valvoa Ylen toimintaa ja taloutta, ja niin katsoessaan mahdollisuus julkaista taloutta koskevia tietoja nykyistä laajemmin.

Kuten lain muutosesityksen perusteluista ilmenee, vastaavia yksityiskohtaisia vaatimuksia ei ole asetettu muille vertailussa mukana olleille pohjoismaisille julkisen palvelun mediayhtiöille. Lisäksi uudet velvoitteet edellyttäisivät huomattavia taloudellisia rasitteita tilanteessa, jossa Ylen rahoitusta on voimakkaasti heikennetty. Ylimääräisten, heikosti perustelujen velvoitteiden asettaminen yhtiölle tässä tilanteessa vaikeuttaisi edelleen julkisen palvelun tehtävien toteuttamista.

Ristiriidat ja kattavan viestintäpoliittisen ohjelman tarve

Esitys Yle-lain muutoksesta on osin ristiriidassa aiemmin tehtyjen Yle-lain muutosten kanssa ja medianvapausasetuksen tavoitteet poikkeavat juuri päätetyistä Yleisradioon kohdistuvista leikkauksista. Näitä muutoksia tehtäessä asetuksen pääpiirteet olivat tiedossa. Tämä omalta osaltaan osoittaa, että Suomessa reagoidaan yksittäisiin tapauksiin ja sääntelyihin ilman laajempaa viestintä- ja mediapoliittista suunnitelmaa. Suomessa tulisi välittömästi aloittaa kattavan viestintä- ja mediapoliittisen ohjelman valmistelu.

Horowitz Minna
DECA-tutkimuskonsortio (HY)